

ลานวัฒนธรรม

หนังสือตระกูล GO INTER

วาที ทรัพย์สิน¹

เข้าเฝ้าและถวายรูปหนังสือตระกูลสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี ณ กรุงปารีส (ฝรั่งเศส 10 กันยายน - 10 ตุลาคม 2549)

“ทำไมอาจารย์ไปต่างประเทศบ่อยจัง?” เป็นคำถามที่บรรดาลูกศิษย์และเพื่อนๆ ของข้าพเจ้า ตั้งคำถามข้าพเจ้าอยู่บ่อยๆ เวลาเดินทางไปต่างประเทศ ซึ่งเวลา 10 ปีที่ผ่านมาผู้เขียนได้มีโอกาสไปต่างประเทศหลายครั้ง เช่น ประเทศเยอรมัน กรีท ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส สวิสเซอร์แลนด์ และล่าสุดเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2550 ได้มีโอกาสเดินทางไปเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ณ ประเทศสวีเดน การเดินทางไปต่างประเทศในแต่ละครั้งของข้าพเจ้า ไม่ได้ไปในฐานะนักท่องเที่ยวเหมือนกับผู้มีอันจะกินหรือตามค่านิยมของใครบางคนที่ยากจะไปหาประสบการณ์ในต่างประเทศ แต่การเดินทางไปต่างประเทศของข้าพเจ้านั้น ไปในฐานะทูตทางวัฒนธรรมที่ทำหน้าที่

เผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมให้กับชาวต่างชาติ ได้ประจักษ์ถึงคุณค่าและความงามของศิลปะไทย โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับหนังสือตระกูล

คำถามที่เพื่อนๆ และลูกศิษย์ถามว่าทำไมได้ไปต่างประเทศบ่อย ทั้งๆ ที่ในสังคมภาคใต้มีช่างแกะรูปหนังสือตระกูลและนายหนังสือตระกูลมากมายหลายคนสรุปคำถามง่าย ๆ ก็คือ **ทำไมถึงเลือกผม?** หากผมจะตอบว่าเพราะผมมีฝีมือ รู้จักคนเยอะก็จะ เป็นคำตอบที่อาจจะทำให้มีผู้อ่านหลายๆ คนหมั่นไส้ก็ได้ แต่ถ้าผมจะตอบเพื่อให้เป็นข้อคิดหรือเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานของช่าง ของศิลปินและรวมถึงการบริการวิชาการของนักวิชาการที่มีโอกาสไปต่างประเทศหรือมีโอกาสในการบริการทางวิชา

¹ อาจารย์ ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การให้กว้างไกลมากกว่าที่เคย การตอบคำถามว่าทำไม่ได้ไปต่างประเทศบ่อยๆ ก่อนจะต้องขอนำเรื่องราวและวิธีการทำงานของผู้เขียนมาเล่าสู่กันฟังเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตอบคำถามนั้น

ประการแรก แนวคิดส่วนตัวของผู้เขียนเกี่ยวกับเรื่องการให้บริการวิชาการก็คือ “ความรู้คู่บันเทิง” หมายถึงถ้าคิดจะทำอะไร จะให้ข้อมูลความรู้สิ่งใดต้องมีความแม่นยำในข้อมูลและแปลงความรู้ที่เป็นวิชาการให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ดังนั้นทุกครั้งที่มีโอกาสให้ความรู้ทั้งในรูปแบบการเสวนา การประชุมทางวิชาการหรือการให้ข้อมูลข่าวสารในลักษณะการให้สัมภาษณ์แก่นักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป ผู้เขียนจะพยายามหาวิธีการตอบคำถามหรือให้ข้อมูลทางวิชาการแก่ผู้ถามโดยวิเคราะห์ผู้ถามไปพร้อมๆ กับวิเคราะห์ว่าเขาต้องการข้อมูลลักษณะไหน ประเด็นนี้ผู้เขียนคิดว่าเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลของนักวิชาการ เพราะถ้ามีความรู้แต่ไม่รู้จักประเมินผู้ฟังหรือขาดทักษะวิธีการให้ความรู้ที่หลากหลายก็ยากที่จะประสบความสำเร็จในการบริการความรู้แก่สังคม

ประการที่สอง คือ การมีจิตให้บริการ ไม่ว่าจะท่านจะอยู่ในสถานะเช่นไร จะเป็นเจ้าของกิจการ ร้านอาหาร การบริการรถสาธารณะ ขายประกันฯ เปิดอู่ซ่อมรถ ฯลฯ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นอาชีพที่ต้องให้บริการที่ถือเอาความพึงพอใจของลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญ แต่ความพึงพอใจในการให้บริการต้องมีคุณภาพของงานนั้นๆ ควบคู่กันไปด้วย เพราะหากดีแต่พูดแต่ทำงานไม่เข้าท่า ก็เข้าข่ายหลอกลวงได้เช่นกัน การให้บริการให้ความรู้ก็เช่นเดียวกัน ผู้ให้จะต้องมีจิตการให้บริการเป็นสาธารณะโดยไม่คิดว่าเป็นการเสียเวลาเสียผลประโยชน์ การให้บริการในแต่ละครั้งจะต้องให้บริการแก่สังคมจนเสียเวลาความเป็นส่วนตัว ถ้าหากไม่เตรียมใจไว้ล่วงหน้า การแสดงออกทางสายตาเสียง และท่าทางที่บ่งบอกถึงความเบื่อหน่าย รำคาญ

ก็ย่อมนำไปสู่การให้บริการวิชาการที่ไม่น่าประทับใจและไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งผู้ให้และผู้รับ บางครั้งผู้ขอใช้บริการขอข้อมูลความรู้ ขอคำปรึกษาในเวลาที่ไม่เหมาะสมผิดกาลเทศะ ต้องคิดอยู่เสมอว่า เขาเดือดร้อนจึงมาขอใช้บริการจากเรา ถ้าคิดได้เช่นนี้การให้บริการก็จะมีความสุขในการให้ความรู้แก่เขา บางครั้งอยากจะเตือน จะสอน ผู้ที่ขอใช้บริการ ให้ตระหนักถึงกาลเทศะในการหาข้อมูล ก็ควรจะอบรมสั่งสอนเขาบ้างบางโอกาส แต่ขอให้มีลักษณะเหมือนครูสอนศิษย์ ซึ่งผู้เขียนคิดว่าแต่ละคนคงจะมีรูปแบบวิธีการสอนเหมือนครูสอนศิษย์ที่แตกต่างกัน จะไม่น่าเอามากกล่าวในที่นี้ แต่มีข้อคิดที่สำคัญดังนี้ คือ ให้คิดว่าครูอบรมเราอย่างไรสอนเราอย่างไรแล้วเราไม่โกรธ แต่มีความรู้สึกดีๆ ต่อท่านก็ขอให้เราทำเช่นนั้น รับรองได้ว่าท่านจะเป็นที่รักของศิษย์และจากผู้ที่มาขอใช้บริการข้อมูลจากท่านแน่นอน

สาธิตการแสดงหนังตะลุง ณ เมืองลียงและปารีส ประเทศฝรั่งเศส งานเฉลิมฉลองครบรอบ 320 ปี ความสัมพันธ์ ไทย-ฝรั่งเศส (ฝรั่งเศส 10 กันยายน - 10 ตุลาคม 2549)

จากแนวคิดทั้งสองประการที่กล่าวมาข้างต้นเป็นกรอบแนวคิดและเป็นทักษะชีวิต ในการให้บริการความรู้ของผู้เขียนจากพื้นฐานเดิมของครอบครัว ที่พ่อแม่ ได้ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทำรูปหนังตะลุงให้กับผู้เขียนตั้งแต่เล็ก คือผู้เขียนมีบิดาเป็นทั้งช่างแกะรูปหนังและนายหนังตะลุง ซึ่งผู้เขียนได้รับการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องดังกล่าวมายาวนานต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน ประกอบกับผู้เขียนได้ศึกษามาทางด้านมานุษยวิทยาและวัฒนธรรม ทำให้เกิดการบูรณาการความรู้จากครอบครัวและจากองค์ความรู้ทางวิชาการจากร่วมมหาวิทยาลัย โดยการศึกษาหาความรู้ข้อมูลต่างๆ ทั้งในภาคเอกสารและจากชุมชนอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะข้อมูลจากชุมชนผู้เขียนจะนำตัวเองเข้าไปศึกษาอย่างมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ จนเกิดทักษะมีความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับงานนั้นๆ เช่น การแกะหนังตะลุง การแสดงหนังตะลุง การรำมโนราห์ การเล่นดิเกร์ฮูลู การเล่นลิเกป่า การตีกริช การสานย่านลิเกา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นความรู้ที่ผู้เขียนมีประสบการณ์ตรงจากภาคสนาม จากโอกาสดังกล่าวเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเจ้าของภูมิปัญญานั้นๆ ผู้เขียนในฐานะบุคคลภายนอกก็จะพยายามวิเคราะห์เหตุและปัญหาที่จะก่อให้เกิดกิจกรรมการอนุรักษ์

สืบสานและถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชนให้มีความยั่งยืน ทำให้เจ้าของภูมิปัญญาารู้สึกถึงความเป็นมิตร และถือว่าผู้เขียนเป็นส่วนหนึ่งของเขา ดังนั้น เวลาคิดทำกิจกรรมใดๆ ก็จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากศิลปินและจากช่างหัตถกรรม ซึ่งเป็นที่มาของเครือข่ายทางวัฒนธรรมที่เป็นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา นักวิชาการ ชุมชนและปราชญ์พื้นบ้าน การทำงานของข้าพเจ้าก่อให้เกิดความร่วมมือทางวัฒนธรรมอันเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมที่สำคัญของหน่วยงานของข้าพเจ้า

อนุสรณ์สถานรัชกาลที่ 5 เมืองรากุลดา ประเทศสวีเดน

การนำวัฒนธรรมหนังตะลุง GO INTER ผู้เขียนเป็นเพียงผู้ปฏิบัติ แต่ผู้ที่นำข้าพเจ้าออกไปเผยแพร่คือหน่วยงานของรัฐ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมศิลปากร สำนักงานวัฒนธรรมและ

กระทรวงการต่างประเทศ เป็นต้น เหตุผลที่ได้ไปต่างประเทศบ่อยก็มาจากผลพวงขององค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวผู้เขียน ที่ผู้เขียนศึกษาค้นคว้าและฝึกฝนจนมีทักษะชำนาญการ และอีกประการก็คือ การมีจิตบริการเป็นสาธารณะ คือการบริการให้ความรู้แก่สังคมโดยไม่หวังค่าตอบแทน แต่การบริการให้ความรู้แก่สังคมทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ผู้เขียนถือเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในตัวผู้เขียน ที่อยากจะถ่ายทอดเผยแพร่ความรู้ อันจะเป็นแนวทางในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติให้ดำรงอยู่สืบไป

กิจกรรมการนำวัฒนธรรมหนังตะลุงไปเผยแพร่ ในต่างประเทศเป็นกิจกรรมที่ผู้เขียนพยายามนำความรู้เกี่ยวกับการแกะรูปหนังตะลุงไปถ่ายทอดเพื่อให้ผู้ชมได้เห็นถึงความงามของรูปหนังตะลุงไปถ่ายทอดเพื่อให้ผู้ชมได้เห็นถึงความงามของรูปหนังตะลุงซึ่งเป็นงานประณีตศิลป์ของไทย สำคัญกิจกรรมการแสดงผลงานหนังตะลุงก็เพื่อเผยแพร่ศิลปะการแสดงหนังตะลุงที่สะท้อนให้เห็นถึงศิลปะการแสดงการพากษ์บทร้องและบทเจรจาของตัวละครในแต่ละตัวที่เป็นปฏิภาณของนายหนังเพียงคนเดียว ซึ่งการให้บริการวิชาการเช่นนี้ผู้เขียนถือเป็นการให้บริการในรูปแบบ “ความรู้คู่บันเทิง” โดยคำนึงถึงความรู้และความพึงพอใจของผู้รับการถ่ายทอดข้อมูลรวมถึงความพึงพอใจของหน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าภาพนำเราออกไปเผยแพร่ในต่างประเทศ

สาธิตการแสดงหนังตะลุง ณ เมืองรากูณดา ประเทศสวีเดน งานเฉลิมฉลอง 110 ปี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสสวีเดน (วันที่ 14 - 22 กรกฎาคม 2550)

ท้ายที่สุด ผู้เขียนขอขอบคุณเจ้าของภูมิปัญญาหนังตะลุง ขอขอบคุณครอบครัวของข้าพเจ้าที่หล่อหลอมให้ผู้เขียนมีทักษะความรู้เกี่ยวกับหนังตะลุง ขอขอบคุณครู อาจารย์ทุกๆ ท่านที่อบรมให้ความรู้ทางด้านสังคมวัฒนธรรมแก่ผู้เขียน ขอขอบคุณคณาธิการและเพื่อนๆ ในแวดวงวิชาการจากเวทีอบรมสัมมนาและเวทีเสวนาที่มีส่วนในการพัฒนาประสบการณ์ความคิดและหล่อหลอมองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เขียน และที่สำคัญต้องขอขอบคุณมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และหน่วยงานต้นสังกัดของข้าพเจ้าคือคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่มีวิสัยทัศน์ต่อพันธกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ที่ได้ให้โอกาสแก่ผู้เขียนในการทำหน้าที่เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในฐานะครูผู้สอนศิษย์

นักวิชาการผู้ทำหน้าที่บริการความรู้แก่สังคมทั้งในระดับภูมิภาคและต่างประเทศ โดยอำนวยความสะดวกทุกคราวที่มีผู้ขอใช้บริการ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดรวมถึงหน่วยงานภายนอกที่ให้เกิดริและเห็นความสำคัญของผู้เขียน

ในฐานะนักวิชาการผู้มีความรู้ เป็นแรงใจสำคัญต่อการทำงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติของผู้เขียน อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคม วัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติสืบไป

